

Հ Ա Յ Կ Ա Կ Ա Ն Գ Ր Ե Ղ Ը

հոգուիր իրապէս իր յստակութեան: Պիտի առարկուի դարձեալ տնտեսական տազանապը, կամ, ազգային պայքարը: Բայց զրեթէ բոլոր մեր թերթերը՝ որ կը կրեն նաեւ իրենց ճակտին անարժանարար գրական մակդիրը՝ կը զբաղին բոլորովին այլ հարցերով, թոյլատրելէն, տգիտօրէն, գործածութիւնն օտար բառերուն, որոնք կը ծանրաբեռնեն Հայ լեզուն աւելորդ տարրերով, ինչ որ կը փնասէ իր յստակութեան...:

Նայեցէք ինչ կ'ըսէր Լէնին ի մասին լեզուական յստակութեան, երբ զրեց իր նշանաւոր յօդուածը. «Օտար աւելորդ բառերը կը փճացնեն լեզուն»:

Եթէ, արդարեւ, շատեր մեր ուսանայ զրոգներէն կը գործածեն այնքան շատ օտար բառեր՝ ասի կը նշանակէ թէ չեն քաջանցած իրապէս անոնց ձիշտ հայերէններուն, կամ, չեն գիտեր շա՛հայերէն...: Օրինակ, Պ. Բողդանեան՝ որ կը ճառէ գրական յստակութենէն ու լեզուագիտական օրէնքներէն՝ կ'անգիտանայ իր հարազատ լեզուն այն աստիճան որ, կը գրէ «միատեսականութիւն» ամենայն լրջութեամբ...:

Ամէն զրոգ պարտի հեռանալ ուրեմն ոչ միայն օտար բառերէն՝ այլեւ բոլոր այն բառերէն որ կը հնչեն կոշտ, տգեղ ու անհաճոյ: Ջանալ՝ որ իր լեզուն ըլլայ պարզ, յստակ ու ներդաշնակ: Ընել ընտրութիւն՝ չտալ ճիգ ընթերցողին, ու զինք չզարմացնել «սին լեզուագիտութեամբ...»:

* *

Հոս, միջանկեալ յայտնենք թէ, քանիցս թեւադրեցինք մեր եգիպտահայ թերթերուն՝ չգործածել բնաւ այն օտար բառերը որ չեն յարմարիր մեր լեզուին: Օրինակ «բլան», «սինեմայ», որոնց մա-

քառ հայերէններն են «յատակագիծ», «շարժանկար»:

Մանաւանդ սա «տիկտատոր» բառը՝ որուն ունինք ոչ թէ մէկ այլ 3 սքանչելի հայերէններ. «բռնավար», «բռնապետ», «բռնակալ»:

Ու եթէ թուենք նախ ածանցեալներն ալ այս օտար բառերուն՝ ո՛ւր պիտի հասնինք...:

Կատարեալ քառս...:

* *

Վերջերս, Հայաստան կազմեց իր գրագիտական կաճառը՝ յանձին ՊՊ. Աճառեանի, Ղափանցեանի, Ղարիպեանի ու Սեւակի:

Գովելի ձեռնարկ, որ կը բերէ մեծ պատիւ Հայ կառավարութեան:

Ըստ առաջին հրահանգին այս կաճառին՝ չէ արտօնուած գործածութիւնը բոլոր օտար բառերուն որոնց հայերէնները կան արդէն, կամ կրնան ստեղծուիլ առանց աղճատելու իմաստը բառերուն, համաձայն լեզուագիտական օրէնքներուն:

Վճիռ՝ որ կը փշոճէ բոլոր առարկուութիւնները:

Արդ, կրնանք յուսալ այս գեղեցիկ իրողութենէն թէ Հայ կառավարութիւնը մտածէ նաեւ միացնել զաղութահայ մտաւորականութիւնը Հայաստանեան մտաւորականութեան՝ կարգադրելով որ կարող հայագէտներ ալ մասնակցին Երեւանեան կաճառին՝ Հայ կարեւոր կեդրոններէն, ինչպէս Վենետիկ, Վիեննա, Փարիզ, Եգիպտոս, Ամերիկա ու Պէյրութ:

Այն ատեն, համայն Հայ մտաւորականութիւնը կ'ունենայ իր կեդրոնական լիազօր կաճառը՝ որուն բոլոր վճիռները կը դառնան ոչ միայն անվիճելի այլեւ պարտադիր՝ այսինքն կ'ընդունուին ու կը գործածուին իբր օրէնք բոլոր Հայերէն:

Աղեքսանդրիա 1936

Վ.Ա.Ն. ՇԱՀՊԱՅ

Այնտեղ հեռուն լեռներուն մէջն աննըմար,
Ուր լոկ ամպեր կը ճախրեն,
Հայկական գիւղն երդիքներով իր խոնարհ,
Ճամբորդներուն ապաւէն
Ճամբաներուն հըրաւէր
Դէպ ի վեր:

Հագիւ հողէն բուխորիկով մը զատուած
Ինչպէս հըսկայ սեւ շուշան,
Սիրտ մ'ունի վառ վարն ամէն ծուխ բարձրացած,
Հիւն ատրուշան, հիւն խորան-
Կարծես երէկ Քսենոփոնն
Իջաւ հոն:

Մէկը միւսին յեցած տուները խարխուլ,
Բայց միշտ կանգուն, և դարեր
Հեղեղներուն ու խիստ բուքին դէմ անդուլ՝
Կը պայքարին անվեհեր
Լի մայրութեամբ քաջարի,
Տո՛ւն բարի:

Ամէն տանիք օղակ օղակ երկընքէն
Կախուած ծուխով իր անծայր,
Կը հանգուցուի և կը քակուի մըշտօրէն
Ճերմակ ամպի պէս վարար
Որ ոչընչէն կը ծընի
Եւ կ'անցնի:

Խաղաղութիւնն հացի նման բարեհամ
Կը բաժնուի տուն առ տուն,
Անծանօթներ հոն միշտ ունին բարեկամ
Առատ սեղան, հանգիստ քուն,
Բընակիչներ սըրտաբաց,
Դըռներ բաց:

Գիւղին կարօտ եղանակները չորս քոյր
Լի բերքերով կը դառնան.
Մին կու տայ հաց, միւսը խաղող ոսկեթոյր,
Եւ կաթնահոս միլոգն աշնան
Մարդիկ ձըմրան ծուլօրէն
Կուշտ կ'ուտեն:

Ու կը մեծնան անոնք մահուան տարեկից,
Եղբայրացած իրերուն.
Այն ատենն էր որ մեկնեցաւ մահն անկից
Երբ դեռ ծանօթ չէր մարդուն
Դաւաճանող չըքնաղ կիւնն
Ու ոսկին:

Բաւական է իրենց՝ փոքրիկ հորիզոնն
Ու հէքեաթներն հիներուն.
Ջուրը մաքուր, գոմերու ջերմ երեկոն
Պաղատանքն է հայրերուն,
Մինչեւ ակութն ըսպառէ
Լոյսն հոնկէ:

Վաղը նորէն սայլը լեցուն կը դառնայ
Ուղիներէն ծամածուռ,
Վըրան ցորենն առագաստի պէս հըսկայ
Կը ծիծաղի հասկաթուռ,
Կ'երգէ անիւն ոսկեմատ
Խանդակաթ:

Նորէն կոչնակը մըրճակուռ կը փըշէ
Կապոյտ միջոցը բիւրեղ.
Կը ծովանայ և զահավէժ կը ժայթքէ
Յորդ ձայներու ջըրհեղեղ
Երկրէ երկիր, սարէ սար
Խօլբար:

Աղջիկներուն անդին թափօրը զըւարթ
Կ'իջնէ աղբիւրը ձորին,
Իրենց գէմքերն աղանիի պէս հանդարտ
Երկչոտ սիրով կը վառին,
Կարօտ ամէն նոր գարնան
Մայրութեան:

Սիրակարկաչ սըրընգի սոյլը սարսուռն
Կը սորսորի սարէ սար,
Անշուշտ գաղտնի պատուհանէն կարկառուն
Դէմք մը ծաղիկ, դողահար
Կ'ուզէ թըռչիլ սըրինգին
Շըրթուռքին:

Արդէն անշուք թոնիրներուն քով բոլոր
Գիրգ թաթիկներ կը ծափեն,
Որոնց աչքերն ինչպէս փայլուն սեւ սալոր
Վար կը կախուին թուշերէն.
Ու միշտ նորեր կը բացուին
Ժըպտագին:

Քանի՛, քանի՛ աշխատանքի իրաններ
Հասակ առին շուքին տակ.
Ո՛րքան բազուկ գերդ կաղնիի հաստ ճիւղեր
Եղան ճաճանչ և նիզակ,
Եւ հըսկեցին մըշտարթուն՝
Թըշնամոյն:

Տէ՛ր, մի՛ թողներ սեաւ ամպերու բանակներ,
 Ոչ ըռազմի աղաղակ.
 Թող արեգակն ազատ վարզէ լեռնէն վեր,
 Անցնի Լուսինն համարձակ.
 Երկինքն ըլլայ պարզ ու զով
 Ատղաճով:

Թող չըպակսին արագիւններն հըրաթեւ
 Քիւերուն տակ հին ու չէն.
 Անցորդ ըլլայ և իրարու տան բարեւ.
 Շեմին վըրայ համբուրեն
 Պանդուխտի ձեռքն աղջիկներ
 Ոսկեհեր:

Օրհնելին թող Հայոց գիւղերն անհամար
 Ձուր ըլլայ միշտ լոյս հոսուն.
 Գայ սարերէն ոչխարներու հօտն արդար
 Գիւղի խաղաղ իրիկունն
 Երբուժը լի եղկ կաթով
 Ճերմակ ծով:

Դեռ պիտ' երգեմ իմ օրօրանն ոգորէ,
 Սուրբ անկողինն հայրական.
 Ինչպէս թողի յիշատակներս ի ծընէ.
 Եւ քերթուածի մը նըման
 Պիտի բաշխեմ սիրտըս հոն
 Իբրեւ ձօն:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ
 17 Մարտ 1937, Փարիզ

ՍՈՒՐԲԻԿԻՆ

ԵՂՐՈՐՍ ԱՂԶԿԱՆ

Ինչո՞ւ են կարմիր մատներըդ, Սուրբիկ.
 Կակաշնէ՛ր արդեօք քաղցիր արտէն.
 Ձեմ ուզեր բուրմունք, չեմ ուզեր ծաղիկ,
 Բեր ինձ ոսկեհատ շալակ մը ցորեն:

Ինչո՞ւ են այտերդ շաղ ու շող վըճիտ,
 Եղեամբդ արդեօք օժեցիր զանոնք:
 Ո՛չ, սիրելիս ո՛չ, չեմ ուզեր մարգրիտ,
 Բեր ինձ կուժ մ'ողկոյ՞ց սիրոյդ պէս ատուք:

Ինչո՞ւ են վարսերդ գիշերներու պէս,
 Մի՛ գուցէ զանոնք աստղով պըճնեցիր.
 Ձեմ ուզեր երկնի ցուքերն հըրակէզ,
 Բեր ինձ ճակատիդ քըրտինքն ոսկեծիր:

Ո՞վ կապեց կուրծքիդ մետաքսէ կերպաս,
 Եւ սուրբ կուսութիւնդ ամպեց շղարշով,
 Ձեմ ուզեր, Սուրբիկ, քըղանցք հեզանազ,
 Գողանցըդ լեցուր աշնան պըտուղով:

Ըսէ՛, մատներուդ ո՞վ դըրաւ ակունք,
 Ո՞վ կապեց թեւիդ զոյգ մ'ապարանջան.
 Ձեմ ուզեր արծաթ, զարդեր խուսափուկ,
 Ինձ դոյլ մը շուր բեր մէջը լուսընկան:

Պարանոցիդ շուրջն այդ ի՞նչ սեւ սաթ է
 Որ կը ծիծաղի կախարդ նայուածքով.
 Ա՛հ, քոյր իմ այդ քեզ մահ կը գուշակէ,
 Բեր ինձ դաշտերէն հաւառք ու կորով:

Յորեն կապէ միշտ ճակտիդ լայնաբաց
 Եւ այնպէս դարձիր հըպարտ ու ժըպտուն.
 Քեզ չի վայելեր ծարիր կամ հիւսուած
 Եւ ոչ սեթեւեթ բանաստեղծութիւն:

Կ'ուզեմ որ հողին շունչը կենսաւէտ
 Մատներէդ հոսի կայերու ճամբան.
 Թումբերու մէջէն, ըստուերներու հետ
 Պար բըռնես աղջիկ, դաշտի ուրուական:

Ի՞նչ պիտ' երագես այս գիշեր, Սուրբիկ,
 Ո՞վ պիտի գայ խոնջ աչքերդ օժելու.
 Ձեմ ուզեր հեշտանք, երազ խաբուսիկ,
 Դուռն գընա՛ նորէն վաղն աշխատելու:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ
 Հայաստան, 5 Օգոստոս 1936

Ք Ե Ջ Ի

ԵՂՐՈՐՈՐԻՈՑՍ ՍԱՆԴՈՒԽՏԻՆ

Մեր հանդերուն մէջ ծաղկազարդ
 Դէմքըդ ծովին, կուրծքըդ հովին
 Ո՛ւր կը վազես՝ այդքան զըւարթ
 Պարերդի պէս, իմ թոռնուհին:

Մինչ մարմարեայ հասակիդ հետ
 Լուռ ըստուերներ կը թափառին,
 Քըղանցքիդ մէջ բուրումնաւէտ
 Խառնըւելով շողին ցօղին:

Քեզ կը սպասեն դաշտ և առու
 Որոնց դու գոյն և բոյր կու տաս,
 Վարդերուն հետ ամէն առտու
 Պըսակուելով յաւերժահարս:

Ինձ ալ պահէ այդ օրերէն
 Գոյնն անթառամ այտերուդ վառ,
 Որ քերթուածներս իմ համօրէն
 Բոցածըփին զերդ Վարդավառ:

Հիմա դէմքով քեզի ծանօթ,
 Եւ սիրելի և արեամբ մէկ,
 Թէ միշտ հեռուն մընամ կարօտ՝
 Յանգերն այս դուռն փըրցուր մէկ մէկ:

Իմ հեռուոր երազանքէն
 Դուռն աւելի չըքեղ փերի
 Ահա քեզ իմ սըրտիս ակէն
 Նարդոսական եղը բերի:

Շըպարուէ դուռն, աղուոր Սանդուխտ,
 Ինչպէս անգիւտ ծովու մարգրիտ
 Եւ ինձ զըրկէ քերթուածներուդ
 Հետն աչքերէդ շիթեր վըճիտ:

Քանի՞ արդեօք հազար բարտի
 Քեզ հետ ճըկուն հասակ առին,
 Եւ խոնարհած հիմա քեզի
 Սէրը կ'երգեն այս աշխարհին:

Հայաստան - Նորշեն 12 Սեպտ. 1936

Մինչ կը վազես դու խօլական
 Դաշտերու մէջ, սըրտերու մօտ,
 Երգ երգոցի ճերմակ շուշան,
 Առաւօտեան շաղին կարօտ:

Թէպէտ անհուն երկինքներ զիս
 Պիտի բաժնեն քեզմէ, Սանդուխտ,
 Բայց ամպեր կան որ, սիրելիս,
 Կը զօգեն միշտ սըրտեր պանդուխտ:

Քերթուածն իմ այս դուռն քաղցիր
 Սըրտիս լեցուն առուններէն.
 Վարդ չեն անոնք՝ վէրք են, գիտցիր,
 Թող, սիրելիս, տանիմ նորէն:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

Կ Ը Լ ՈՒ Ե Պ Ա Շ Ն Ա Վ Ն

Կը լռէ դաշնակն... երգին խազերը յետին
 Կը մարին...

Բայց մեր հոգւոյն մէջ տակաւին
 Կ'երկարին,

Ալիքները կախարդական՝
 Թըթուներուն անսահման:

Կը վերանանք, կը վերանանք հմայուած
 Այս նիւթական աշխարհին
 Ուրտներէն ալ անդին

Ձըփորձըւած հաճոյքներու գրկին մէջ
 Մեր հոգիներն կ'օրօրուին:

Ու երազներ երազներու կը յաջորդեն
 Ինչպէս ալիքն ովկէանին:

Յիշատակներ մանկական...

Ուրախութեամբ առլըցուն,
 Եւ կամ տխուր՝ արցունքներով շաղախուած

Կերք մը սիրոյ, փափաք մը վառ,
 Ու մերթ տրտունջ մը մեւամաղձ

Կ'արբեցընէ անուշ բոյրի մը նման

Շղարշային և անգայտ:

Կ'ուզենք լսել, կ'ուզենք զգալ տակաւին

Կուզենք լսել ու բարձրանալ.

Կը լռէ դաշնակն... երգին խազերը յետին

Կը մարին:

Երգէ երգէ,
 Երգը սիրոյ ժպիտ մ'է
 Որ կ'իջնէ
 Գարնանային զերդ ճառագայթ մը տաքուկ
 Աստուածութեան խորանէն:

Երգէ երգէ,
 Երգը աղօթք մ'է անսլաւառում
 Նրազին թոյրովը օծուն
 Թուշին շեշտովը թրթուուն
 Նովին, աստղին, սիւքին հեւքովը լեցուն:

Երգէ երգէ,
 Երգն համբոյրն է գըթութեան
 Որ թաւշային շրթներով
 Կու գայ հպիլ հոգիներուն վիրաւոր
 Յարութեան յոյսը տալու:

Երգէ երգէ
 Երգը ցօղն է ըսփոփանքին որ կ'իջնէ
 Գերաշխարհէն անծանօթ
 Անոնց որ, ո՛հ, չըտեսան
 Քաղցր առաւօտ մը գարնան:

Պ. Վ. ՊՋՏԻԿԵԱՆ